

CİNÂNÎ DÎVÂNÎ'NDA ŞİKÂYET

VİLDAN ÖZMEN¹

Özet

Klasik Türk şiirinde en çok işlenen konulardan biri de şikâyettir. Divan şairleri, kendi yaşadıkları sorunların yanı sıra çevresinde yaşanan aksaklıkları şiirleri aracılığıyla sıkça dile getirmiştir. Çalışmamızda 16. yüzyıl divan şairi Cinânî'nin divanına bu açıdan yaklaşacak ve şiirlerini şikâyet unsuru bakımından değerlendireceğiz. Daha çok mizah ve mübalağanın ağır bastığı şiirlerde yer alan şikâyet unsurlarını tespit ederek bu şikâyetlerin nedenlerini ortaya koymaya çalışacağız. Böylelikle çalışmamızın, şairin yaşadığı dönemin özellikleri ile sosyal ve ekonomik hayatına dair bilgilere bir katkı sağlayacağı düşüncesindeyiz.

Anahtar Kelimeler: Klasik Türk Edebiyatı, Cinânî Divanı, şikâyet, mizah

COMPLAINT IN THE CİNÂNÎ'S DÎVÂN

Abstract

Complaint is the one of the most common subject in the Classical Ottoman Poetry. By through their poems, Ottoman poets uttered not only the problems they had but also the problems occurred in the society. In our study, we will approach Cinânî in this respect who was the 16 th century Ottoman poet and we will evaluate his poems in terms of complaint element. We will try to put up the reasons of these complaints that are especially in his humour and hyperbole poems. Thus, We think our study will contribute more information about the features of life and social and economic conditions of society in the period of our poet.

Key Words: Classical Ottoman Poetry, Cinânî's Divan, complaint, humour

¹ Sakarya Üniversitesi Sos. Bil. Ens. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Doktora Öğrencisi, ozmenvildan@hotmail.com

Giriş

Klasik Türk şiirine yönelik eleştirilerin çoğu hayata ve gerçeklere karşı ilgisizliği, halktan uzak oluşu, dönemini yansıtmayışı şeklindeki genel değerlendirmeler üzerinedir.(Özdemir, 2010:337-375) Türk kültürü ve tarihi açısından çok zengin bir kaynak oluşturan divan şiirini toplum hayatından uzak, soyut bir şiir olarak eleştirmek doğru bir değerlendirme olmaz. Şair için dış dünyadaki her türlü olay, durum, olgu kendi iç dünyasını anlatabilmesine birer somut örnektir. Şair kendi dışındaki çevreye duygu ve düşüncelerini somutlaştıran bir araç gözüyle bakar. (Dilçin, 1999:295)

Şairin de içinde bulunduğu beşer türü; psikolojik ve ahlâki özellikleriyle refah, mutluluk gibi olumlu koşulları yaşamın gereklerinden sayar ve herhangi bir sıkıntı veya musibete uğradığında şikâyet etmeye başlar. Çoğu şairde bulunan bu psikolojik ve ahlâki özelliklerin yanında, şikâyet şiirlerinin oluşumunda siyasal ve sosyal faktörlerin de etkisi vardır.(Çiftçi, 2002:59) Dönemini, döneminin yaşamını, çeşitli yönlerden yansıtan aynı zamanda sosyal tarih için de malzeme sağlayacak nitelikte olan şikâyet şiirleri içerdikleri bireysel ve sosyal şikâyetler nedeniyle divan şiirinin toplumdan kopuk olmadığını göstermesi bakımından önemlidir. (Batislam, 2009: 84)

Divanlarda farklı nazım şekilleriyle yazılmış şiirlerde şikâyet, hiciv, eleştiri içeren oldukça fazla beyit karşımıza çıkmaktadır. Şairler, çeşitli nazım biçimleriyle yazılmış manzum arz-ı hâllerde, hasb-ı hâllerde, kasidelerde, latifelerde, mesnevilerde, tezkirelerde şikâyetlerinden söz etmişlerdir. Şiirlerin büyük bölümünde zamandan, felekten, içinde bulunulan durumdan şikâyet beyitleri vardır. Şikâyet konulu şiirlerin hepsinde şairlerin, içinde buldukları ekonomik ve sosyal koşullarla ya da yaşadıkları başka sorunlarla ilgili şikâyetlerini dile getirerek yardım istemeleri dikkati çekmektedir. (Batislam, 2009:1-4)

Birçok divan şairinin şiirlerinde karşımıza çıkan “şikâyet” duygusuna çalışmamıza esas aldığımız Cinânî Divanı¹’nda da sıkça rastlamaktayız. Osmanlı’nın en parlak çağını yaşadığı 16.yy nin divan şairlerinden olan Cinânî, diğer divan şairleri gibi yaşadığı devrin siyâsi, sosyal gelişmelerinden uzak kalmamıştır.

Cinânî, hem şiir kabiliyeti hem latifeleri hem de devlet büyükleriyle ilişkileri ile devrinde değer görmüş bir şairdir. Ancak şiirlerinde şikâyet unsurunun sık kullanılması durumu, onun pek de rahat olmayan bir hayat sürdüğünü göstermektedir. (Okuyucu, 1994:III-IV) Şiirlerinde diğer divan şairlerinde görülen klasik şikâyetlerin yanı sıra değişik şikâyetlere de rastlamaktayız. Şair; kendisine sıkıntı veren, hoşuna gitmeyen olay ve durumlar

¹ Okuyucu, Cihan, (1994), Cinânî Hayatı ve Eserleri Divanının Tenkidli Metni, Ankara, TDK Yayınları.

karşısındaki tavrını gerek şikâyet başlıklı şiirlerinde gerekse beyit parçalarında dile getirmiştir. Bu şikâyetlerin temelinde yardım istemek, muhatabı etkilemek, sanat kaygısı gibi amaçlar bulunduğunu söyleyebiliriz.

Şiirlerinde tespit ettiğimizi şikâyetleri şu başlıklar altında toplamak mümkündür:

1.Felekten, bahttan, tâlihten şikâyet

Divan şiirinde çarh, sipihr, gerdûn gibi kelimeleri karşılayan felek, yıldızların insan talihiine etki ettiği inancına bağlı olarak her türlü kötülüğün ve uğursuzluğun nedeni sayılmıştır. Bu yüzden devamlı olarak şikâyet konusu edilmiştir. (Kurnaz, 1995:306)

Felekten, talihten memnuniyetsizlik divânda çeşitli şekillerde karşımıza çıkar. Şair, felek kelimesine eğrilik, döneklık, alçaklık, aldatıcılık, zalimlik, gaddarlık gibi olumsuz özelliklerle çeşitli anlamlar yükleyerek ondan sürekli şikâyet eder. Tersine dönen uğursuz felek, şairin isteklerini bir türlü gerçekleştirmemiştir. Feleğin verdiği belalardan kurtulamayan şairin yüzü gülmemiştir.

Halinden şikâyet ettiği bir şiirinde şair kendisini papağana benzeterek feleğin kendisine şeker yerine öldürücü zehir verip dilsiz ettiğini söyler:

Şekker yirine semm-i helahîl verir felek

Lâl olmasun mı tûtî-i tab‘-ı suhen-güzâr (K 2/10)

Felek tarlasına ektiği istek tohumunun zayi oluşundan yakınan şair, gam ve kederlerinin çokluğundan mutluluk yüzü görememiştir. Muradına ermesine mani olan felek verdiği üzüntülerle şairi mutsuz etmiştir:

Tohm-ı murâdı zâyî‘ idüp kişt-zâr-ı çarh

Kendümde derd ü gam komadı zerrece safâ (K /16)

Gam köşesinde geçim sıkıntısıyla huzursuz, uykusuz bir halde olan şairin inatçı talihi uykuya dalmıştır. Yoksulluktan huzuru kalmayan şair, talihinin kötü oluşundan şikâyet etmektedir:

Ben künc-i gamda fakr ile bîdâr u bî-huzûr

Ammâ gunûde hâb ile baht-ı sitîze-kâr (K 2/14)

2. Zamandan, zamânedен şikâyet

Şairler zaman zaman kendi dönemlerinde yapılan zulümlerden, düzensizliklerden ve suistimallerden şikâyet etmişlerdir.(Levend, 1984:303) İnsanların kişisel beklenti ve

kaygılarını toplum menfaatlerinin önüne taşınmalarıyla görülmeye başlanan değişmeler, toplumun beklentileri doğrultusunda eleştirilmiştir. Cahil insanların toplumda itibar kazanmalarına karşılık, âlimlerin itibar görmemeleri, değerli olanların kıymetsizleşmesi gibi durumlar şairleri zamânedен şikâyete yöneltmiştir.(Kılıç, 2008:485) İnsanlara sıkıntı veren, derde düşüren acımasız zaman, hep alçak kimselere iltifat etmiştir. Cahiller makam sahibi olmuş, ilim sahipleri değer görmemiştir. Bu gibi sebepler pek çok şairin zamandan ve zamânedен şikâyet etmesine neden olmuştur.

Hile ve büyü yapan bir kadına benzetilen zamana aldanmamak gerektiğini söyleyen Cinânî; zamanın güvenilir olmadığını, amacının her zaman aldatmak olduğunu ifade eder:

Zen-i dehre Cinânî aldanma

Kasdı hep mekr ile füsûne imiş (G 87/5)

Zamandan şikâyet ettiği bir kasidesinde bu dünyanın, içinde çok nüktenin gizlendiği acayip bir dünya olduğunu söyler. Gülünde bile vefâ kokusu yoktur. Akıllıların hali harap haline gelmiş; cahiller sayısız mal edinmiştir. Faziletli insanlara düşen, ayıplanıp çekiştirilmek olmuştur. Hak etmeyenlere saygı gösterilip değer verilmiştir. Doğrular yerine batıl, yalan, boş şeyler kabul görmüştür:

Bu cihân bir aceb cihân ancak

Anda çok nükteler nihân ancak

Yok gülünde ümîd-i bûy-ı vefâ

Bülbüli hem-dem-i figân ancak

Âkılun hâli zillet ile harâb

Câhilün mâlı bî-kerân ancak

Ehl-i fazluñ nasîbi âlemden

Ta'ne vü levm-i hâsidân ancak

Müstehakk olmayan be-nâm u azîz

Niçe nâm ehli bî-nişân ancak

Götürildi yakîn ü hakk-ı sarîh

Söylenen bâtil u gümân ancak (K /17)

3. Din adamlarından, devlet adamlarından şikâyet

16.yy ortalarına kadar dengeli bir devlet ve toplum düzenine sahip olan Osmanlı'nın idari düzeninde bozulmalar çeşitli sebeplerle başlamış; rüşvet giderek yaygınlaşmış, görevler liyâkate göre verilmeyip câhil ve beceriksiz insanlar devleti işgal etmiş, ilim ve irfan değerini kaybedip meydan cahillere kalmıştı. Halka Allah korkusunu, çeşitli dini bilgileri öğretmesi gereken din adamları ise görevini unutup gevşeklik ve rehavet içine düşmüştü.(Yeniterzi, 2000)

Devlet ve toplum yapısındaki bu tür bozulmalarla birlikte bazı şikâyetlerin ortaya çıkması kaçınılmaz bir durum olmuştur. Bu bozulmalardan olumsuz yönde etkilenen Cinânî, fazilet sahiplerinin makamına işin ehli olmayan, mertebeleri bile sorulmayan bilgisizlerin geçmesinden duyduğu rahatsızlığı şöyle dile getirir:

Geçer cây-ı erbâb-ı fazla edânî
Sorulmaz merâtib bilinmez makâdir (K /4)

Hasbîhâlini anlattığı bir kıt'asında bir süre geçimini kâtiplik yaparak sağladığını belirtir. Ancak burada karşılaştığı olumsuz durumlar, şairin görevini isteksiz yapmasına neden olmuştur. Kadılık görevi yapan kişilerin cahillikte ileri olduklarını ve kendisinin böyle aşağı kimselere köle gibi hizmet ederek saygı göstermek zorunda kaldığını ifade eder:

Ben bendeyi bir müddet idi fakr u felâket
Kılmışdı esîr-i elem-i kayd-ı kitâbet

Nâ'ib geçinen üstüme cehliyle geçerdî
Olmışdı nevâ'ib bana erbâb-ı niyâbet

Hidmetler idüp bende-sıfat ben de iderdüm
Her dûna efendi diyü envâ'-ı ri'âyet (Kıt'a /12)

Divan edebiyatının işlediği ana konularda biri de rind ve zâhid tipleridir. Zâhid; aşırı dindar görünen, hırslı, açgözlü, ikiyüzlü, biçimci, her türlü toplumsal baskıların savunucusu ve uygulayıcısı olarak karşımıza çıkmaktadır. Divan şairi rindin ağzından bazen alaycı, bazen de isyan eden, öğüt veren bir dille zâhid insan tipini eleştirmiştir. (Mengi, 2000: 215-217)

Devrin bozulan siyâsî yapısı yanında ahlakî bozulmalar da Cinânî'nin şiirlerinde sıkça değindiği konulardır. Şair; yaşadığı devirdeki sözde din adamlarının, vâizlerin, şeyhlerin görevlerini lâyıkıyla yerine getirmemelerini, samimiyetsiz oluşlarını eleştirir. Mescide gönülsüz giden âriflerin meyhaneye istekle gittiklerini, şehrin vâizinin halka doğruları söylemediğini, şeyhlerin ve sûfilerin kendi çıkarlarına göre davrandıklarını, halkı aldatmak için sakal ve tespihi kullandıklarını ifade eder:

Mescide öZR-i leng iden ârif
Reh-i meyhâneye revân ancak

Söylemez hakkı meyl ider halka
Vâ'iz-i şehir bî-zebân ancak

Şeyhler celb-i nef'a tâlibdür
Sûfîler dahi hem-çünân ancak

Rismân ile dâne-i tesbîh
Dâne vü dâm-ı eblehân ancak

Uzadur aldatmag için halkı
Rîşi pâ-bend-i ahmakân ancak(K /17)

4. Halinden, yoksulluktan, gamdan şikâyet

Cinânî, divânının çeşitli yerlerinde hâlinden memnuniyetsizliğini dile getirmiştir. Dertlerinin artmasından ve bu dertlerini anlatacak bir dostunun olmamasından yakınan şairi sıkıntıları hücum ederek güçsüz bırakmıştır.

Herkes safâ içinde mutluysen şair, gam akşamında sıkıntılı ve gönlü yaralı bir haldedir. Gam ateşinin dinmesine akarsu gibi akıttığı gözyaşları bile çare olmamıştır. Dert köşesinde zayıf ve dermansız bir halde inlemektedir:

İller safâ-yı subh ile mesrûr u şâd idi
Ben şâm-ı gamda bister-i mihnetde dil-figâr

Teskîn-i âteş-i gama bir çâre olmadı
Eşküm akardı gerçi ki mânend-i cûy-bâr

Künc-i gam içre tîre-dil ü tîre-tab‘ olup
Gam bisterinde nâle iderken zebûn u zâr (K /12)

Divanda farklı nazım biçimleriyle yazılmış mizâhî beyitler bulunmaktadır. Cinânî, bu beyitlerde çeşitli konularındaki isteklerini mizahî bir anlatımla dile getirmiştir.

Aslında mizahta temel amaç güldürme değil; kusurları ortaya koyarak dikkatleri çekme isteğidir. Mizah içerikli eserlerde yazar, abartma yoluyla gerçek dışı bir ortam oluşturur. Bu ortamdan hareketle okuyucuya gerçek ortamı vermeye çalışır. Yazarın oluşturduğu mizâhî form, okuyucunun zihninde şok etkisi yapmalıdır. Farklı renkler insan zihninde kendini hissettirdiği için ifade biçimi alışlagelenden farklı olmalıdır. (Çiftçi, 2002:41-42)

Cinânî'nin yoksulluğunu, perişân halini anlattığı iki kasidesindeki teşbîb bölümleri özellikle mizâhî yapısıyla dikkati çekmektedir. Giyecek elbisesinin olmayışını ve evinin harabeliğini anlattığı mizah ve mübalağa içeren bu kasidelerinin derininde yardım talebi, dikkati çekmek gibi sebepler bulunduğunu söyleyebiliriz.

Sultan Murad'a sunduğu kasidesinin teşbîb bölümünde evinin eski ve harap oluşunu tasvir ederek çektiği sıkıntılara dikkat çeker. Yoksulluğunu dile getirdiği bu şiirinde padişahın dolaylı bir şekilde yardım ister. Şairin viran haldeki evini bela yağmurlarının seli öyle harap etmiştir ki bu evin içinde oturmak mümkün değildir. Evin içi fenâ ehlinin kesesi gibi boş, âşığın gönlü gibi elemelerle doludur. Yağmurun etkisiyle suyla dolan bu ev, dibi delinmiş bir kalyona benzemektedir. Evin çatısı yok gibidir. Öyle ki çatının deliklerinden geceleyin yıldızlar renk renk görülebilmektedir. Bu harap evi onarmak için borca giren şair, kapısına dayanan alacaklılarla her gün tartışmaktadır :

Seyl-i bârân-ı belâ harâb itmişdür
Müte‘azzirdür o vîrânenün içinde sükûn

Kîse-i ehl-i fenâ gibi derûnı hâlî
Dil-i âşık gibi âlâm ile ammâ meşhûn
...
Altı yaş üsti açık mihneti çok râhatı yok
Vay ne benzer ana bir dibi delinmiş kalyon
...
Sakfi ol denli delükdür ki giceyle bakıcak
Âsumânun görünür kevkebi hep gûn-â-gûn

...

Akçamız vir diyü hengâme ider dâyinler
Kapıda her gün olur ceng-i mütûn ile kurûn (K /24)

Diğer bir kasidesinin teşbîb bölümünde giydiği elbisenin tasvirini yaparak içinde bulunduğu perişan hali, yoksulluğu anlatmak ister. Elbisesinin eteğiyle yakası parçalanmaktan fark edilmeyecek bir haldedir. Bu elbiseyi sofraya peşkir yapmayı düşünür; fakat bu gam evinde sofraya bile kurulmaz, yemek yenmez. Fakirlik derdinin dışında diğer bir derdi de giyecek doğru dürüst bir elbisesinin olmamasıdır. Beyaz renkli ve göz göz olan bu elbisenin içinde balık dursa balık ağı denilir. Bu elbiseyi giyip yürüdükçe üzerinden her tarafını yuva edinen böcek, bit ve pireler dökülür:

Fark olunmaz eteğiyle yakası çâkinden
Ne yaka kaldı fenâ bulmadıg anda ne etek

Peşkîr eyler idüm sofraya ammâ bilürem
Sofra yok hücrede gam-hânedede yinmez yiyecek

Elem-i fakr ile bir özge belâdur çekerem
Yırtılıp her yiri ayrıldı dirîgâ çekerek

...

Ag durur rengi anuñ kendüsi hep göz gözdür
Dâm-ı mâhî dir idüm tursa derûnında semek

Geyicek her tarafından yürüdükçe dökülür
Âşiyân itmiş anı kehle vü burgûs u böcek (K /23)

Şair kış mevsiminde yol masrafı istemek amacıyla halini arz eder. Ne elde bir şey vardır ne de yola çıkmaya takati vardır. Bir yandan değer kaygısı, bir yandan felek onu yoksulluk içinde bırakmıştır. Bunların yanında şairi kilosu da rahatsız etmektedir. Karnının yükünü çekmeye gücü yoktur. İsteddiği yere kendisini taşıyacak, çekecek bir atı bile yoktur. Bu ağır yükü atın bile çekemeyeceğini ve ancak filin çekebileceğini ifade eder:

Lâzım oldu ki şitâ faslı idem azm-i sefer
Harc idem elde ne kim var ise peydâ vü nihân

Elde yok nesne meger tengî-i fâka
Tende yok azm-i sefer kılmağa hem tâb u tüvân

Bir yaña derd-i semen kıldı tenüm bî-tâkat
Bir yaña fakru fenâ kıldı beni ser-gerdân

...

Oturursam turamam tursam eger oturamam
Ol kadar oldu vücûdum üzrûme bâr-ı girân

Meger Allah götüre çekmege kâdir degülem
Şikemüm bârı beni eyledi deng ü hayrân

...

Bir atum yok ki çeküp zîr ü zeber tengî teng
Taraf-ı menzil-i maksûda kılam atf-ı inân

...

Ester isterdi ki gönül gerçi ki at olmaz ise
Filden gayrı beni çekmege yokdur dermân (K /22)

Cinânî, başka bir kasidesinde, edepsizlik olduğunu bilse de inleyen gönlünün hikâyesini padişaha şikâyet etmek ister. Amacı yoksulluk derdinden neler çektiğini anlatmaktır. Şair, yoksulluktan dolayı ailesinin geçimini sağlayamadığını belirtir. Ramazan geldiğinde hava sıcaklığı artmıştır. Gece ne yiyip içeceğini düşünmekle günlerini geçirir. Baklava veya kadayıf yemeğe layikken kuru bir lokmaya kalmıştır. Suyla doldurduğu karnı saka kabına dönmüştür. Aç olanlara kimsenin acımadığını, açlıktan ölse bile yardım etmeyeceğini belirtir:

Pâdişâhum bilürin gerç olur sû-i edeb
Bir nefes hâl-i dil-i zârı hikâyet kılayın

Ne hikâyet gam-ı fakr ile neler çekdüğümü
İşgün hâkine fi'l-cümle şikâyet kılayın

...

Bir fakîrem ki zebûn itdi beni ehl ü 'ayâl
Bilmezem terkin urup nice ferâgat kılayın

...

Ramazân oldu havâ ıssı harâret gâlib
Mümkün olmaz ki diyem def[°]-i harâret kılayın

Rûze geldükçe bu fikr ile geçer her gün kim
Gice yâ Rab ne yiyüp terk-i mecâ'et kılayın

Baklavalarla katâ'if yemege lâyık iken
Nice bir lokma-i yâbisle kanâ'at kılayın

Şikemüm âb ile pür niteki meşk-i sakkâ
Yinecek yok ki diyem câñumı râhat kılayın

...

Lîkin açlıktan eger anda varan cân virse
Rahm idüp kimse dimez anı ziyâfet kılayın (K /64)

5. Sevgiliden şikâyet

Divan şiirinin başkişisi olan sevgilinin özellikleri arasında acı ve ıstırap verici oluşu başta gelir. Cana kasteder, sebepsiz yere âşığa zulüm ve eziyet eder, merhametsizdir, sözünde durmaz. Felek, talih, zaman, rakip v.b. dışında sevgiliden de zulüm gören âşık/şair aklını yitirir, kan ağlar, dertle dolar; hasta, müptela, divâne olur. Söylediği şiirlerde de bu hallerini dile getirmekten usanmaz. (Pala, 1995:52,479) Âşığa ilgi göstermeyerek eziyet eden sevgili; onun aklını dağıtır, perişân eder. Âşıklarına naz ederek onların yalvarmalarına aldırılmaz. Onlara şefkat göstermeyerek azarlar. Sevgilinin bu gibi olumsuz özellikleri âşık için şikâyet sebepleridir.

Sevgili, âşığa verdiği ayrılık acısıyla can yakmaktadır. Âşık; sevgiliden buna bir son vermesini, bu kadar naz ve şivenin yeterli olduğunu dile getirir:

Yandı dâğ-ı gam-ı hicrânuñ ile cân u ciger
Şîve vü nâz ise ey serv-i ser-efrâz yeter (G 69/1)

Güzellerin eskiden beri âdeti vefâsız olmalarıdır. Şair, sevgilinin vefâsızlığından şikâyet ederken bunun ezelden bu yana güzellerin âdeti olduğunu bilir ve bu yüzden sevgiliden vefâ beklemez:

Vefâ itmek ne mümkün ahdine ol bî-vefâdan kim
Ezelden eski âdetdür güzellerden vefâ gelmez. (G 84/4)

Âşığın sevgiliden şikâyetçi olduğu konulardan biri de rakip dolayısıyladır. Hem aşk acısı hem sevgilinin derdini çeken âşığın başına bir de rakip belası gelmiştir. Sevgili, âşığın yüz vermez; rakiplerine ilgi gösterir. Sevgilinin bu davranışı âşığa acı verir:

Bana yetmez mi gam-ı aşk ile dildâr elemi
Ne belâdur bu benüm başuma agyâr elemi (G 280/1)

Âşığın yakındığı durumlardan biri de sevgilinin merhametsiz oluşudur. Âşığın dermânı, merhametsiz sevgilinin dudağının şerbetidir. Ancak sevgili bir an bile âşığın hasta canına dermân olmamıştır:

Rahm idüp bir dem ten-i bîmâra tîmâr itmedi
Şerbet-i la‘li iken âlemde dermânüm benüm (G 154/2)

Sonuç

Divan edebiyatı sanıldığı gibi gerçeklerden uzak, toplum sorunlarına ilgisiz, soyut bir edebiyat değil; aksine toplumun hislerini yansıtan bir edebiyattır. Şairler hem kendi yaşadıkları sıkıntıları hem de toplumun yaşadığı siyasi ve sosyal hadiseleri divanlarındaki şiirlerinde çeşitli şekillerde dile getirmişlerdir. Çalışmamızda XVI. yüzyıl şairi Cinânî'nin Dîvânı'nda yer alan şikâyet konulu şiirler tespit edilerek belirli başlıklar halinde incelenmiştir. Cinânî, hem kendi yaşadığı olumsuzlukları, hayal kırıklıklarını hem de yaşadığı toplumu etkileyen sosyal ve siyasi hadiseleri şikâyet temalı şiirleriyle yansıtmıştır. Şiirler görünürde şikâyet amaçlı yazılsa da asıl amaç çeşitli isteklerin gerçekleşmesi, yardım talebi gibi nedenlerdir. Bu tür şiirlerin incelenmesi şairin hayata bakışının yanında toplumu ve dönemini yansıtmaları bakımından önemlidir.

Kaynakça

- BATISLAM, Hanife Dilek, (2009), Divanlardaki Şikâyet Şiirleri, Karahan Kitabevi, Adana.
- ÇİFTÇİ, Hasan, (2002), Klasik Fars Edebiyatında Hiciv ve Sosyal Eleştiri, Kültür Bakanlığı, Ankara.
- DİLÇİN, Cem, (1999), “Türk Kültürü Kaynağı Olarak Divan Şiiri”, Osmanlı Divan Şiiri Üzerine Metinler, İstanbul, YKY, s.295.
- KILIÇ, Zülküf, (2008), Türk Divan Şiirinde Sosyal Eleştiri, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Fırat Üniversitesi, Elazığ.

- KURNAZ, Cemal, (1995), “Felek”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C.XII, İstanbul, s.306.
- LEVEND, Ağâh Sırrı, (1984), Divan Edebiyatı Kelimeler ve Remizler Mazmunlar ve Mefhumlar, İstanbul, Enderun Kitabevi.
- MENGİ, Mine, (2000), Divan Şiiri Yazıları, Akçağ Yayınları, Ankara.
- OKUYUCU, Cihan, (1994), Cinânî Hayatı ve Eserleri Divanının Tenkidli Metni, Ankara, TDK Yayınları.
- ÖZDEMİR, Mehmet, (2010), II. Meşrutiyet’ten Cumhuriyet’e Divan Edebiyatı Tartışmaları, Timaş Yayınları, İstanbul.
- PALA, İskender, (1995), Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü, Ankara, Akçağ.
- YENİTERZİ, Emine, (2000), Divan Şiirinde Osmanlı Devletindeki Sosyal, İktisadi ve Ahlaki Çözülmenin Akisleri, Selçuk Üniversitesi, Uluslar arası Kuruluşunun 700. Yıldönümünde Bütün Yönleriyle Osmanlı Devleti Kongresi, 1999, Bildiriler, Konya. <http://turkoloji.cu.edu.tr/ESKI%20TURK%20%20EDEBIYATI/yeniterzi.pdf>,(erişim 12.05.2013)